

Θάρρη τῆς Ἰδας ὁ βοσκὸς ἐδῶ σὲ στήλη ἀρχαία,
Κάτου ἀπὸ κλώνους ἡμερης δάφνης ποῦ αἱματοστάζει,
Ποῦ ἐκεῖ τοῦ Πριάμου ἡ σκιά θαρρεῖς κ' ἀναστενάζει,
Καὶ θὰ ζητᾷ ἀνήξερὸς τὴ χώρα τὴν ὠραία·
Καὶ τὸ κριάρι χαρωπὸ βοσκίζοντας στὸν τράφο
Κάτου στὸν κάμπο θὰ πηδᾷ στοῦ Ἐκτορα τὸν τάφο.

Κι' ἐμᾶς, οἰκτρὰ ναυάγια, ποῦ ἡ τρικυμία θὰ παίξει,
Θενὰ μᾶς ῥίξει ἢ θάλασσα σὲ μακρυνὸ ἀκρογιάλι·
Καί, σκλάβες, θὰ στολιζοῦμε τὸ γιορτερὸ τραπέζι
Ὅπου θὰ στρώνουν οἱ Ἕλληνες γιὰ τοῦ γλεντιοῦ τὰ κάλλι·
Οἱ Ἑλληνοπούλες θὰ γελοῦν κακὲς μὲ τὴ σκλαβιά μας·

Κι' ὀρθὲς στὰ πανηγύρια
Θενὰ κερνοῦμε ἀδιάκοπα μὲσ' σὲ χρυσᾶ ποτήρια,
Στὰ ἴδια πῶπιναν κρασί καὶ τὰ προγονικά μας,
Γι' αὐτοὺς τοὺς χαροκόπους
Κρασί, μεθύσι νὰ ξεχνοῦν τὰ βάσανα, τοὺς κόπους.

«Ἀθλίες σκλάβες, θὰ μᾶς λέν, τὴ φημισμένη Τροία,
Ποῦ αἰώνια τὴν ξέγραψε μία κατὰρα θεία,
Γιὰ τραγουδήσετε γλυκὰ ἄς ἀκουστοῦν δῶ πέρα
Τραγούδια τρωαδίτικα, ξένα σὲ τέτοιο ἀγέρα»·
Τῆς Τροίας ποτάμια ἀγαπητὰ! στὶς ἄκριες τὶς δικές σας,
Θυμᾶστε; ἐτραγουδοῦσαμε, χαρὲς μας καὶ χαρὲς σας.

18 Ἰουλίου.

Ἡ ἐκδοσις τῶν «Ἀθλίων τῶν Ἀθηνῶν» τοῦ κ. Ι. Κονδυλάκη, ἀποτελεῖ παρ' ἡμῶν γεγονός. Εἶνε τὸ πρῶτον ἑλληνικὸν μυθιστόρημα, ἢ ἂν θέλετε ἀκριβέστερον, τὸ πρῶτον βιβλίον, τὸ ὁποῖον ἐκδίδεται εἰκονογραφημένον ἀποκλειστικῶς ὑπὸ ἑλλήνων καλλιτεχνῶν καὶ τεχνιτῶν. Ὁ ἐκδότης κ. Ζαννουδάκης δὲν ἐφείσθη οὐδεμιᾶς δαπάνης ὅπως ἐκτελέσῃ καὶ περιλάβῃ εἰς τὴν ἐκδοσὶν του ὅλας τὰς εἰκόνας, τὰς ὁποίας, τῇ παρακλήσει τοῦ συγγραφέως, ἐσχεδίασαν οἱ δοκιμώτεροι τῶν παρ' ἡμῶν ζωγράφων, παλαιῶν καὶ νέων, ὁ κ. Λύτρας, ὁ κ. Ἄνινος, ὁ κ. Ροῦλός, ὁ κ. Ροῦμπος, ὁ κ. Γερασιώτης, ὁ κ. Μαθιόπουλος κ. ἄ. Ἀφ' ἑτέρου ὁ κ. Γροῦδμαν ἀνέπτυξεν ὅλην του τὴν τέχνην ὅπως κατασκευᾷ ἐκ τῶν εἰκόνων αὐτῶν ὠραίας φωτοστιγγογραφίας, ἢ ἀκριβεία τῶν ὁποίων καὶ ἡ λεπτότης θάνεδεικνύετο βέβαια περισσότερον, ἂν τὰ τυπογραφικὰ μέσα παρ' ἡμῶν ἦσαν τελειότερα καὶ ἡ ποιότης τοῦ χάρτου καταλληλότερα. Ἀλλὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο πῶς νὰ ἐπιτευχθῆ; Ὁ καλὸς χάρτης μὲ τὸν βαρύτατον φόρον του, καταντᾷ ἀντικείμενον ἀνεφίκτου πολυτελείας, προπάντων διὰ μίαν λαϊκὴν, εὐθηνὴν ἐκδοσὶν. Διότι, κατὰ τὸ μετ' ἐπιτυχίας εἰσαχθὲν σύστημα, — ἐπιτυχίας εὐεξηγήτου, εἰς τόπον ὅπου τὰ πλέον περιττὰ πράγματα θεωροῦνται τὰ βιβλία, — ἡ ἐκδοσις τῶν «Ἀθλίων τῶν Ἀθηνῶν» γίνεται κατὰ φυλλάδια, πρὸς 10 λεπτὰ ἑκαστον. Καὶ τί διάβολον! τὴν διδοὶ κανεὶς τὴν δεκάραν του δι' ἓν τόσον εὐμορφον καὶ περιεργον πρᾶγμα! Τὸ βι-

βλίον εὐτυχῶς θὰ συντελεσθῆ· καὶ δὲν εἰξεύρω μὲν ἂν θάψῃ κέρδη πολλὰ εἰς τὸν ἐκδότην καὶ εἰς τὸν συγγραφέα· εἰξεύρω ὅμως ὅτι, χωρὶς ζημίαν, θὰ ἰκανοποιῆσθαι καὶ τῶν δύο τὴν φιλοτιμίαν—προπάντων τοῦ συγγραφέως, ὁ ὁποῖος ἀκόμη δὲν εἶχεν ἐπιτύχει νὰ δημοσιεύσῃ εἰς βιβλίον ἔργον του, ἐν ᾧ πολλακίς ἤδη ἐδημοσίευσεν ἐπιφυλλίδας, μετὰ τέρψεως καὶ ἐπαίνων ἀναγνωσθείσας. Καὶ ἰδοὺ ὅτι τώρα ἡ τύχη τῷ ἐπεφύλασσε μίαν τόσῳ σπανίαν ἐκδοσὶν. Τὸ βιβλίον του, ἐκτὸς τῆς οἰαδῆποτε φιλολογικῆς αὐτοῦ ἀξίας, θὰ καταλάβῃ θέσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀθηναϊκῆς καλλιτεχνίας καὶ θὰ σημειώσῃ σταθμόν. Ἐξαίρεσις τοῦ «Λουκῆ Λάρα» τοῦ ὁποίου ἄλλως αἱ εἰκόνας ἐξετελέσθησαν ἐν Εὐρώπῃ, κανὲν ἄλλο ἑλληνικὸν διήγημα ἢ μυθιστόρημα, ὡς εἶπομεν, δὲν ἐξεδόθη ὡς τώρα εἰκονογραφημένον.

Ἐπάρχει δὲ ἐλπίς ὅτι θὰ εὖρη μνητὰς ἢ ἐπιχειρήσεις. Αἱ εἰκόνας τῶν Ἀθλίων τῶν Ἀθηνῶν — ὄν δεῖγμα δημοσιεύομεν σήμερον εἰς τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἐστίαν», μετὰ δικαίας ὑπερηφανίας — ἀποδεικνύουν ὅτι ἔχομεν καλλιτέχνας ἰκανοὺς νὰ ἐμβαθύνουν καὶ νὰ ποδοῦν διὰ γραμμῶν τεχνικῶν τὴν ἰδέαν τοῦ συγγραφέως. Αὐτοὶ πρέπει νὰ χρησιμοποιηθοῦν ἀφεύκτως καὶ δι' ἄλλα ἑλληνικὰ ἔργα. Τὸ ἔργον τοῦ ζωγράφου, θὰ συμπληρώσῃ τὸ ἔργον τοῦ συγγραφέως, θὰ βαδίσουν δ' ἐκ παραλλήλου καὶ οἱ δύο εἰς τὴν ἀποτύπωσιν τῆς ἑλληνικῆς φύσεως καὶ τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς. Ἡ πρόδησις ὅτι ἐθνικὸν ἔργον εἶνε ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πραγματεύεται περὶ ἔθνοσιν καὶ ἐθνικῶν πόθων, ἤρχισεν εὐτυχῶς νὰ πίπτῃ. Τὸ ἔργον τοῦ κ. Κονδυλάκη, τὸ τόσῳ μετρίοφρον, μὲ τὴν ἀθηναϊκὴν ζωὴν, μὲ τοὺς ἀθηναϊκοὺς τύπους, μὲ τὰς ἀθηναϊκὰς εἰκόνας, τὸ θεωρῶ — καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ συμφωνήσουν μαζί μου πολλοί, — ἀσυγκρίτως ἐθνικώτερον καὶ ἀκόμη, ἂν θέλετε, ἐθνωφελέστερον ἀπὸ ὅλα τὰ ἐθνικὰ δράματα καὶ τὰ ἐθνικὰ μυθιστορήματα μὲ

Ναί, τὸτ' ἐτραγουδοῦσαμε μὲ δλόχαρα τὰ στήθη·
Τότε τοῦ γέρο βασιλιᾶ τοῦ Πριάμου τὰ πλήθη,
Σὲ εἰρήνης ὦραν εὐτυχῆ, νικοῦσανε στὴ μάχῃ
Ἡ προδοσία πρὶν λάχῃ.
Δὲ θ' ἀντηχήσουν πάλι
Τραγούδια τρωαδίτικα σὲ ξένον ἀκρογιάλι.

Τραγούδια τρωαδίτικα ἂν θέλῃς γιὰ νὰ ποῦμε
Πρῶτα, λαέ, δός μας, σκληρὸ, πίσω ὅ,τι ἀγαποῦμε·
Ἄντρες, παιδιά, τ' ἀδέρφια μας, τοὺς γέροντας γονιούς μας
Κι' ὅλους τοὺς ἐδικούς μας
Καὶ τὴν Τρωάδα ἀνάστησε ποῦ τὰ ἐρείπια καῖνε
Ἀκόμα, καὶ τὰ μάτια μας γι' αὐτὰ ὅλη μέρα κλαῖνε.
Μὰ ποῖα στὸν κόσμον δύναμις, ποῖο θὰ ἤμπορεῖν χέρι
Στὰ ῥημαγμένα Πέργαμα τὴ δόξα τους νὰ δώσῃ,
Κι' ὅλο τῆς Τροίας τὸ στράτευμα στὸ φῶς νὰ ξαναφέρῃ;
Γι' αὐτὸ θὰ κλαῖμε ἀδιάκοπα τὴ δυστυχία τὴν τόση!
Δὲ θ' ἀντηχήσουν πάλι
Τραγούδια τρωαδίτικα σὲ ξένον ἀκρογιάλι.

Κάμποι ἀλνσιμόνντοι, σ' ἐσᾶς ποῦ ἦταν μιὰ μέρα ἡ Τροία,
Γῆ ἀγαπητῆ, εἰκονίσματα ἠρώων, βασιλέων,
Γλυκειὲς ῥαχοῦλες τοῦ βουνοῦ, γειὰ σᾶς ἀφήνω ἡ ἀθλία!
Ποὶὸς ξέρει, ὁμορφε οὐρανέ, ἂν σὲ ἀντικρούσω πλέον.

Γ. ΣΑΚΑΛΗΣ

τοὺς φουστανελλοφόρους ἦρωας καὶ τὰ μεγάλα ψεύτικα λόγια.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν φιλολογικὴν αὐτοῦ ἀξίαν, δὲν ἔχομεν ἀνάγκην νὰ εἰπωμεν πολλὰ. Οἱ «Ἀθλιοὶ τῶν Ἀθηνῶν» ἐδημοσιεύθησαν ἐν ἐπιφυλλίδι τῆς «Ἐστίας» καὶ οἱ περισσότεροι τῶν ἀναγνωστῶν μας ἐνετρήθησαν εἰς τὴν ἀνάγνωσίν των. Ὁ κ. Κονδυλάκης (Βαρδῆς Γύπαρης) ἠθέλησε νὰ γράψῃ ἐν ἔργον ἀπλοῦν, λαϊκόν, τερπνόν, ἂνευ φιλολογικῶν ἀξιώσεων. Ὁλας τὰς ἀρετὰς τῶν τοιούτων ἔργων τὰς ἔχει ἐν ἀφθονίᾳ τὸ μυθιστόρημά του Ἀλλ' ἐν ᾧ ἀφ' ἑτέρου δὲν ἔχει καὶ τὰ ἐλαττώματα των, ἢ ἐν αὐτῷ πνοὴ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ζωῆς εἶνε πολλακίς τόσον ἰσχυρά, τὸ ὕψος μὲ ὅλην του τὴν ἀτμηλνσίαν, τόσον χαριτωμένον, ἢ φαντασία τόσῳ χαλιναγωγημένη, ἢ παρατήρησις τόσον πιστὴ καὶ σχεδὸν πάντοτε ἡ καλαισθησία τόσον ὑγιῆς, ὥστε μὰ τὴν ἀλήθειαν θὰ ἐδίσταζα πολὺ νὰ το κατατάξω μεταξὺ τῶν συνήθων λαϊκῶν ἐπιφυλλίδων. Τὸ ὅτι δὲν ἐγείρει ὁ συγγραφεὺς μεγάλας ἀξιώσεις, εἰμπορεῖ νὰ σημαίῃ μόνον ὅτι ὁ συγγραφεὺς εἶνε μετρίοφρον· ἀλλὰ τὸ ἔργον του εἶνε κατὰ βάθος πολὺ ἀνώτερον ἀφ' ὅσον θέλει νὰ φαίνεται. Ἔργα, τὰ ὁποῖα ἐδημοσιεύθησαν μὲ πάταγον, μὲ ἀξιώσεις ἐπιβολῆς καὶ μὲ μαυροῦσιν νεαρῶν *maîtres* ἢ *μνηστῶρων* — ὡς μετεφράσθη τελευταῖον ἡ λέξις, — δὲν ἔχουν δυστυχῶς τὸ χιλιοστὸν τῆς ἀξίας τῶν «Ἀθλίων τῶν Ἀθηνῶν». Οἱ δὲ συγγραφεῖς των, ἀντὶ νὰ ἐδαπάνων τὴν ἡμέραν των αὐτοθαυμαζόμενοι, περιφρονοῦντες τοὺς ἄλλους καὶ περιουτολογοῦντες, θὰ ἔκαμαν πολὺ καλλίτερα νὰ ἐδιάβαζαν τὸ μυθιστόρημα τοῦ κ. Κονδυλάκη. Καὶ αὐτοὶ θὰ ἐδγαιναν ὀφελνμένοι καὶ ἡμεῖς.

Γο. Ξ.

